

התוועדות

כבוד קדושת
אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יום ב' דחג הסוכות, ה'תשל"א

יוצא לאור לימים ראשונים דחג הסוכות, ה'תשע"ז

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים”

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושבע לבריאה

מאה וחמישים שנה להסתלקות הילולא של אדמו"ר ה"צמח צדק"

לעילוי נשמת

אבינו הרה"ח הרה"י וכוי ר' משה חיים ז"ל

ב"ר תנחום זאב הי"ד

נלב"ע כ"ף אלול ה'תשע"ד

סאפאטשקיןסקי

ת' נ' צ' ב' ה'

ולזכות אמנו מרת שרה לאה שתליט"א

נדפס על ידי ולזכות

בתם וחתנם

מרת רבקה נעמי ובעלה הרה"י ר' יוסף יצחק

ומשפחתם שיחיו לאורך ימים ושנים טובות ובריאות

ליין

מעשרה טפחים, ובודאי הי' בזה איזה עידנא דריתחא וכמרו"ל על גדולי עולם כיון שבא לכלל כעס בא לכלל טעות, והרי עתה הוא הזמן לתקן את כל אשר עדיין לא נעשה אלא שכפסק רז"ל צריך לכפול הדברים וכמובא בנוגע ללימוד התורה הי' רגיל לקרות דף אחד יקרא ב' דפים ועד"ז הוא בענין תמכין דאורייתא...

ואחכה לבשו"ט אשר שב לאיתנו בעבודתו הנ"ל וכן להודיע טובות בשאר הענינים.

בברכת כוח"ט והצלחה בעבודתו בקדש.

ג

[לפני חג הסוכות, ה'תשל"ג]

אזכיר עה"צ להנ"ל.

כיון שבאה עם הגרופ יחד — הי"ז עלבון בריחה מהם, ולכן תחזור לצרפת עם כל הגרופ.

❁ ❁ ❁

ב

וכמו"ל .. כיון שבא לכלל כעס בא לכלל טעות: ראה ספרי ופרש"י מטות לא, כא. שכפסק רז"ל .. הי' רגיל לקרות דף אחד כו': ויק"ר רפכ"ה. הובא בתניא אגה"ת ספ"ט. וראה לקו"ש חל"ט ע' 111 הערה 2.

ג

מצילום כתי"ק, על גליון מכתב השואלת בתאריך "יום שישי לפרשת זאת הברכה". — והוא מענה לנערה אשר באה, יחד עם ה"גרופ" [=קבוצה] מצרפת, כדי לשהות בחצרות קדשנו על משך חודש תשרי; אלא שבהיותה כאן, עלתה אצלה סברה לחזור — מסיבה צדדית — מוקדם מהמתוכנן, עוד לפני שמע"צ ושמח"ת.

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ימים ראשונים דחג הסוכות הבעל"ט, הננו מוציאים לאור התוועדות יום ב' דחג הסוכות ה'תשל"א — הנחה בלתי מוגה (וכן הברכה די"ג תשרי בעת מסירת האתרוגים ע"י באי"כח כפר חב"ד).

*

בתור הוספה — מכתבים (תדפיס מכרכי אגרות-קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

בשם השם, ה'תשע"ז,
מאה וחמישים שנה להסתלקות הילולא של אדמו"ר ה"צמח צדק"
ברוקלין, נ"י.

©

Published and Copyright 2016 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5777 • 2016

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס
The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס
על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

הוספה

א

בי"ה. יז' מ"ח תשט"ז
ברוקלין

הו"ח אי"א נו"נ כו' מוה' ... שי'

שלום וברכה!

לאחרי השתיקה המתמיה מכל הצדדים, נתקבל סו"ס מכתבו מדי מ"ח, בו כותב ובקיצור נמרץ ע"ד פעולה אחת דצעירי אגו"ח בחג הסוכות. ואף כי גם פעולה אחת דבר גדול הוא, וכנראה גם במוחש, אשר לפעמים בשעתא חדא וברגעא חדא פועלים נפלאות, אבל, אדרבה, התבוננות זו מכריחה להרבות בפעולות במכש"כ וק"ו כמובן. והאומנם נצטמצמו כל צעירי אגו"ח דירושתי' במשך חדש השביעי הוא חדש הכללי דכל השנה בפעולה זו, ויה"ר שיוכל לבשר טוב גם בזה, וכל המפרט ה"ז משובח.

בברכת הצלחה בעבודתם בקדש

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
א. קווינט, מזכיר

ב

בי"ה, יו"ד אלול תשי"ג
ברוקלין

שלום וברכה!

מכתבי מענה על מכתבו בטח קבל במועדו, ועל של עתה באתי אשר נבהלתי לקבלת ידיעה שחדל מלהשתתף בעבודת ...

איני יודע טעמי הדבר, אבל מה שיהי' הטעם בזה הנה ברור בעיני בלי שום ספק אשר מעשה הנ"ל הוא היפך שכל דקדושה ואפ"י שכל אנושי, כ"א בכל השנה צריך להתאחז כמאמר העולם מיט די הענט און פיס באילנא דחיי ועאכו"כ בהימים דאלול ותשרי ועאכו"כ כשרואים במוחש הצלחה למטה

א

מצילום האגרת.

בס"ד. ברכת כ"ק אדמו"ר שליט"א לאנשי כפר-חב"ד שי',
שלהי יום ג', י"ג תשרי (הילולא דאדמו"ר מהר"ש), ה'תשל"א

— בעת מסירת האתרוגים ע"י באי כח כפר-חב"ד, בחדרו הק' —

השי"ת יעזור, שכל אחד מאתנו, בתוככי כלל ישראל, ימשיך את כל ההמשכות הקשורות עם אתרוגים, שאר ג' המינים, וכל ד' המינים ביחד.

ויקיים מה שאומרים בתפלה: "ואת כל תבואתה לטובה", כידוע (וכבר נדפס)¹ שאז צריך לכוין לחטים למצה ואתרוג (לסוכות), ואח"כ תומשך ברכה והמשכה זו בכל השנה (כפי שאומרים "את השנה הזאת ואת כל תבואתה לטובה").

ובעמדנו מיד לאחרי היאָרצייט של אדמו"ר מהר"ש, שאמר: "העולם סבורים שכאשר אי אפשר לעבור מלמטה אזי מדלגים מלמעלה, ואני אומר שצריכים לכתחילה לדלג מלמעלה" — ילכו "לכתחילה אַריבער" בכפר חב"ד ובכל ארץ ישראל ובחוץ לארץ, ותהי' הצלחה רבה ומופלגה, למעלה מדרך הטבע, בענינים הגשמיים והרוחניים גם יחד, ותומשך שנה טובה ומתוקה למטה מעשרה טפחים בכל המצטרך,

ועד לקיום היעוד "תן כבוד לעמך תהלה ליראיך ותקוה טובה לדורשיך ופתחון פה למיחלים לך שמחה לארצך וששון לעירך", ועד — "בן ישי משיחך" — ביאת משיח צדקנו, יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו.

ומ"זמן שמחתנו" — להמשיך שמחה על כל העולם כולו ועל כל השנה כולה, ובאופן של "שמחת עולם על ראשם"⁴.

(1) הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (נעתק ב"היום יום" יט תשרי). וראה גם לקו"ש חכ"ד ע' 587. (באידיש), ונדפס בלקו"ש ח"ט ע' 388. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ ע"י המו"ל. (2) ראה תו"מ — רשימת היומן ע' רסו (נעתק ב"היום יום" יט תשרי). וראה גם לקו"ש חכ"ד ע' 587. (3) ראה אג"ק אדמו"ר מהר"ש ח"א ע' תריז. ועוד. (4) ישעי' לה, יו"ד. נא, יא.

והמענה על זה:

הכוונה של מצות סוכה (ולא רק כוונה סתם, אלא כוונה שהיא חלק מהמצוה⁷⁷) היא: "למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים"⁷⁸. ונמצא, שבחג הסוכות בשנה זו מציינים "יובל" של שלשת אלפים מאתיים שמונים ושלש שנים שחוגגים בנ"י את חג הסוכות בגלל שהקב"ה הושיב אותם בסוכות בצאתם ממצרים, ומתכוונים לחגוג את חג הסוכות גם בשנה הבאה, ועד שנזכה ל"סוכת עורו של לויתן"⁷⁹ שבה יהיו ענינים נעלים ביותר ("גאָר געוואַלדיקע").

ובכן: במה נחשב יובל של עשרים וחמש שנה לגבי יובל של שלשת אלפים מאתיים שמונים ושלש שנים? ...!

וכיון שכן, הרי בודאי שחג הסוכות הוא זמן מוכשר לערוך כינוס! ובודאי יעשו זאת מתוך שמחה וטוב לבב, באופן המתאים ל"זמן שמחתנו", ובפרט בזמן שמחת בית השואבה,

ומה גם שבזמן הזה יכול להיות הענין של שמחת בית השואבה אפילו בשבת ויו"ט, כי הסיבה לכך שמחת בית השואבה לא היתה נערכת בשבת ויו"ט היא בגלל ענינים של שבות הקשורים עם אופן עריכת השמחה ביהמ"ק⁸⁰ [וא"כ, ה' זה רק בבית שני, כמ"ש רבינו הזקן בלק"ת⁸¹ "שרוב הגזירות והחומרות והסייגים היו בזמן בית שני דוקא", אבל לפני⁸², בבית ראשון, היתה שמחת בית השואבה נערכת גם בשבת⁸³], וא"כ, בזמן הזה שאין ביהמ"ק קיים, הנה "קלקלתנו זוהי תקנתנו"⁸⁴, שמחת בית השואבה (כפי שנערכת בזמן הזה) יכולה להיות גם בשבת. ומחג הסוכות זה נבוא ל"סוכת עורו של לויתן", וכפי שאומרים בנוסח ה"יהי רצון"⁸⁴: "כשם שישבתי בסוכה זו כן אזכה .. לישב בסוכת עורו של לויתן", כן תהי' לנו בביאת משיח צדקנו בקרוב ממש.

בס"ד. שיחת יום ב' דחג הסוכות, ה'תשל"א.

בלתי מוגה

א. כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון שלש התנועות (דהבעש"ט הרב המגיד ואדמו"ר הזקן) — ג"פ. ואח"כ צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה הללו את הוי' כל גוים וגו' (הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א).

* * *

ב. כל ענין בתורה — לא רק הלכה, אלא גם סיפור בתורה, הוא (לא סתם סיפור, סיפור יפה, אלא) חלק מתורה מלשון הוראה¹ — הוראה לכאו"א בכל זמן ובכל מקום.

וכן הוא בנוגע להמבואר בתורה שבחג הסוכות היו מקריבים שבעים פרים כנגד שבעים אומות², ועי"ז נמשכו להם כל ההשפעות³ — שענין זה נוגע גם עכשיו.

לכאורה יכולים לשאול: הרי עכשיו אין ביהמ"ק קיים ולא מקריבים קרבנות,

— כהוראת התורה שבזמן שאין ביהמ"ק קיים אין צורך להקריב קרבנות, וכיון שאין צורך (ואין זמן לבטל עבור ענינים שאין צורך בהם), לכן אסור להקריב קרבנות (כפי שרואים זאת בגלוי בכמה ענינים, ועאכו"כ בנוגע לביהמ"ק, שכל הענינים שבו הם בגלוי) —

וא"כ מה נוגע עכשיו מה שבעבר — בזמן שביהמ"ק ה' קיים — היו מקריבים בחג הסוכות שבעים פרים כנגד שבעים האומות?!

אך הענין הוא — כדאיתא בגמרא⁴ "תפלות כנגד תמידין (קרבנות)⁵ תקנום", ו"כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה"⁶, וכמ"ש⁷ "ונשלמה פרים שפתינו", ולכן, כל הענינים שנפעלו ע"י הקרבת הקרבנות בביהמ"ק, נפעלים גם בזמן הזה ע"י התפלה, ולא עוד אלא שנפעלים בשלימות, כמו בזמן הבית.

ולכן, כאשר יהודי מתפלל מוסף בחג הסוכות ואומר פסוקי התורה שבהם מדובר אודות הקרבת שבעים הפרים, אזי נעשים בשלימות כל הענינים

(77) ראה גם תו"מ חנ"ד ע' 152. וש"נ.
(78) אמור כג, מג.
(79) ב"ב עה, א.
(80) סוכה רפ"ה.
(81) דרושי ר"ה נז, ג.
(82) ראה גם לקו"ש חכ"ד ע' 247 הערה 17.
(83) ע"ד שבת פ, ב (ועוד): קילקולו זהו תיקונו.
(84) ראה שיחת שמחת ביה"ש תשכ"ב סל"ט (תו"מ חל"ב ע' 84). וראה גם תו"מ חנ"ה ס"ע 253. וש"נ.

(1) ראה רד"ק לתהלים יט, ח. גו"א ר"פ
בראשית (בשם הרד"ק). זח"ג נג, ב.
(2) סוכה נה, ב. ועוד.
(3) ראה מאמרי אדה"ז תקס"ט ע' רלח
ואילך. ועם הגהות — באוה"ת סוכות ע'
(4) ברכות כו, א"ב.
(5) זח"ב כ, ב.
(6) מנחות בסופה. ועוד.
(7) הושע יד, ג. וראה יומא פו, ב.

וכללות הענין בזה — שע"י קיום התומ"צ "אותי אתם לוקחים"⁷², ומודגש במיוחד במצות נטילת ד' מינים — כדאיתא במדרש⁷³: "פרי עץ הדר זה הקב"ה .. כפות תמרים זה הקב"ה .. ענף עץ עבות זה הקב"ה .. וערבי נחל זה הקב"ה".

והגע עצמך: התנא שאמר מאמר זה, ידע ש"פרי עץ הדר" זה אתרוג, "כפות תמרים" זה לולב, "ענף עץ עבות" זה הדס, ו"ערבי נחל" הם ערבות, ובודאי נטל לולב ואתרוג וכו' כפשוטם, ואעפ"כ אמר על כל א' מד' המינים: "זה הקב"ה", כיון שראה שכאשר לוקח ד' מינים הרי הוא לוקח את הקב"ה!

ואף שאין אנו רואים זאת בעיני בשר — הנה כן היא המציאות. בעל המימרא היו לו עינים מאירות ("ליכטיקע אויגן"), וראה זאת בעיני בשר, ואילו אנחנו לא רואים זאת בעיני בשר, אבל זוהי המציאות — שכאשר לוקחים ד' מינים, אזי "אותי אתם לוקחים".

ועי"ז מגינים על בני"מ מכל הענינים, וכמ"ש⁷⁴ "וסוכה תהי' לצל יומם ולמחסה ולמסתור מזרם וממטר" — שזהו ענין הקשור עם מצות סוכה, שהרי מפסוק זה למדים כמה דינים בנוגע לסוכה⁷⁵.

ועוד זאת, שבסוכה מודגשת גם עם אחדותם של כל בני"מ — כדברי הגמרא⁷⁶: "שכל ישראל ראויים לישב בסוכה אחת". — יש אמנם חילוקי דרגות אצל בני"מ, ולא את כולם צריכים להושיב ב"מזרח" ... ואכן מפרש רש"י ששיבת כל ישראל בסוכה אחת היא "בזה אחר זה"; אבל העיקר הוא שכל ישראל יושבים בסוכה אחת, מבלי להשאיר אף אחד מחוץ לסוכה, שאז אין הסוכה מגינה עליו, ולכן צריך להכניס את כל ישראל לתוך הסוכה⁷⁷.

יז. וענין זה קשור עם הכינוס של צא"ח, שבו ידברו אודות ענינים טובים ופעולות טובות כו',

ובפרט שבכינוס זה ישתתפו יהודים שבאים מהמקומות של "כל גוים .. כל האומים", כך, שיהי' זה לעומת הכינוס של באי"כ כל שבעים האומות, וע"י הכינוס של בני"מ (כאן ובכל מקום שבו יתכנסו בני"מ) יבטלו את הכינוס של הגוים, ויאמרו להקב"ה: ראה החילוק ביניהם... בכינוס זה מדברים ענינים טובים וכו', וראה מה מדברים בכינוס שלהם!...

— מישוהו שאל אותי: בשלמא הם עורכים כינוס לציון יובל של עשרים וחמש שנים, אבל מה יש לנו לערוך כינוס סתם ככה?

(72) ויק"ר פ"ל, יג.

(74) ישע"י ד, ו.

(73) שם, ט. וראה גם שיחת שמחת

(75) סוכה ו, סע"ב.

ביה"ש תשי"ג סמ"ב (תו"מ ח"ז ע' 59).

(76) שם כז, ב.

שנפעלו ע"י הקרבת שבעים הפרים בביהמ"ק — לא רק ע"פ קבלה כו', אלא גם ע"פ הלכה, כמובן מזה שרבינו הזקן מביא זאת בשו"ע שלו⁸. וההוכחה לזה — מענין התשובה:

בנוגע ללאוין שהעובר עליהם אינו יכול להסתפק בתשובה בלבד, אלא חייב להביא קרבן חטאת כדי שיתכפר לו — הנה גם בזמן הזה שאי אפשר להביא קרבן חטאת, לא חסר בענין הכפרה⁹, והשב בתשובה אומר לו הקב"ה "סלחתי כדברך"¹⁰, ונקרא "בעל תשובה", שעומד במקום שאפילו צדיקים גמורים אין יכולים לעמוד שם¹¹.

ומה שמצינו בגמרא¹² ש"כתב על פנקסו .. לכשיבנה ביהמ"ק אביא חטאת שמינה" — הרי זה רק ענין של הידור, שגם בזמן המשנה והש"ס הי' אצל יחידי סגולה בלבד, אבל גם ללא הקרבת קרבן חטאת לא חסר בשלימות הכפרה, כיון שע"י עבודה רוחנית פועלים בשלימות את כל הענינים שנפעלו ע"י הקרבת הקרבנות בזמן שביהמ"ק הי' קיים, ובנדו"ד — כל ההשפעות שנמשכו לשבעים שרים שלמעלה ועל ידם לשבעים אומות למטה ע"י הקרבת שבעים הפרים.

ג. ובענין זה רואים השגחה פרטית נפלאה:

ובהקדמה — שכל ענין הוא בהשגחה פרטית (כמבואר בחסידות¹³), אבל אעפ"כ, לא תמיד רואים זאת בגלוי, אך יש פעמים שרואים זאת בגלוי. ובפרט כשנמצאים בדור יתום, כמדובר כמ"פ שאז מראים כל דבר בגלוי, כדי שכולם יוכלו לראות זאת.

ובנדו"ד: כאשר הוצרכו להתאסף ב"י-עץ" באי"כ של כל העמים, שבעים אומות העולם¹⁴ — הנה הזמן שנבחר לכך הוא חג הסוכות, שבו מקריבים שבעים הפרים כנגד שבעים האומות.

— הם אמנם לא כיוונו שיהי' זה בחג הסוכות (ובפרט שאינם בעלי בחירה), ובודאי שלא חישבו לפני 25 שנה שבשנה זו יחול הכינוס שלהם בחג הסוכות, אבל, כאמור, כל דבר שקורה בעולם הוא בהשגחה פרטית, ו"אע"ג דאינהו לא חזו מזליהו חזו"¹⁵.

והענין בזה:

(8) או"ח (מהדור"ב) ס"א ס"ט.

(9) ראה לקו"ש ח"ח ע' 416 ובהערות וש"נ.

שם.

(10) לשון הכתוב — שלח יד, כ.

(11) ברכות לד, ב. רמב"ם הל' תשובה שנה להתייסדות הארגון (וראה לקמן סי"ז).

פ"ז ה"ד.

— המור"ל.

(12) שבת יב, ב.

(13) הכוונה לעצרת הכללית של האו"ם.

(14) "יוניטעד-נישטאנס", לציון עשרים וחמש.

(15) מגילה ג, א. וש"נ.

הכינוס שלהם הרי אינו כינוס של צדיקים גמורים... ומי יודע מה שיכולים לדבר כו', וכפי ששואל דוד המלך: "למה רגשו גוים ולאומים יהגו וגו'"¹⁶, וממשיך מיד: "יושב בשמים ישחק ה' ילעג למו"¹⁷, ומבטל זאת לגמרי.

וענין זה הבהיר הקב"ה בעצמו — שסיבב את הדברים באופן שהאסיפה שלהם תהי' בחג הסוכות, שבו מקריבים שבעים פרים כנגד שבעים האומות, ועי"ז נמשכים כל ההשפעות לשבעים השרים שלמעלה ועל ידם לשבעים האומות, וכיון שהשרים שלמעלה רואים שהם מקבלים את כל עניניהם מבני"י, הרי הם נכנעים¹⁸ בפני בני"י (כטבע הדברים שכאשר מקבלים ממישהו אזי נכנעים בפניו), ועי"ז נפעל גם אצל שבעים האומות למטה — ש"מזליהו חזו" — שיתבטלו בפני בני"י, ולא יחשבו עליהם ענינים בלתי-רצויים, אלא ידברו רק דברים טובים על בני"י,

וכך יתנהגו כל משך זמן הכינוס שלהם — עד לאחר שבת בראשית, שאז קורין בתורה (בהקדמת ברכת התורה בשם ומלכות, שמורה שזהו "בלי שום ספק וס"ס בעולם"¹⁹): "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ"²⁰, היינו, שכל הענינים, "את השמים לרבות ותולדותיהם"²¹, דקאי על השרים שלמעלה, "ואת הארץ לרבות ותולדותיה"²¹, דקאי על אומות העולם למטה, נבראו "בשביל ישראל שנקראו ראשית"²².

— הם מחזיקים את עצמם לבאי-כח של כל אומות העולם, אבל האמת היא שאינם בעלי-בחירה כלל, שהרי "לב מלכים ושרים (אפילו של בני"י, ועאכו"כ של גוים, להבדיל) ביד ה'"²³, כך, שהתאספותם היא פעולה של הקב"ה, ובלשון הכתוב בהפטר יום ראשון של חג הסוכות: "ואספתי את כל הגוים גו"²⁴, וכיון שהקב"ה אסף אותם, הנה הוא בעצמו ילחם עמם, כמ"ש בהמשך ההפטר: "ויצא ה' ונלחם בגוים ההם"²⁵.

ד. אמנם, רצונו של הקב"ה שגם בני"י יעשו משהו בענין זה.

ובהקדמה:

שאלתי מישהו: הרי אתה רואה שהתאספו באי-כח של כל שבעים האומות — מדוע אינך עושה מאומה?!

— יש כאלו שלא יודעים כלל מכל הענין של "יו-ען", ותבוא עליהם

(16) תהלים ב, א. (17) שם, ד. (18) חוץ מהמלאך שאסור להזכיר את שמו, (19) תניא אגה"ת פי"א. (20) בראשית א, א. (21) פרש"י שם, יד. (22) פרש"י שם, א. (23) לשון הרגיל — ע"פ משלי כא, א. (24) זכרי' יד, ב. (25) שם, ג. (26) ראה לקו"ש ח"ג ע' 285 הערה 1. וש"נ. (27) תניא אגה"ת פי"א. (28) זכרי' יד, ב. (29) שם, ג.

ולאחרי שהמשנה מבארת המספר שצריכים ליקח מכל מין, ממשיכה המשנה לבאר שאר פרטי הדינים שלא נתבארו עדיין (שאינם שייכים לדין ד"קטום") — דיני אתרוג (כיון שפרטי דיני שאר ג' המינים נתבארו כבר).

ועפ"ז מובן החילוק שבין סדר הכתוב לסדר המשנה — שבכתוב נמנה תחילה האתרוג מצד מעלתו שהוא "פרי עץ הדר"; אבל במשנה שבה צריך לבאר כל פרטי הדברים, החל מהמספר שצריכים ליקח מכל מין, הוצרך להקדים פרטי הדינים דלולב הדס וערבה, שביניהם ישנו הדין ד"קטום" שנוגע להמספר שצריכים ליקח מכל מין (כנ"ל), ולאח"ז נשאר לבאר דיני אתרוג.

*

טו. ובהמשך להאמור לעיל:

דובר כמ"פ שאע"פ שכל בני"י חייבים בלימוד התורה וקיום המצוות, והיינו, שגם יושבי אוהל חייבים בגמילות חסדים, וגם בעלי עסק חייבים בלימוד התורה, מ"מ, יש חילוק מהו הענין העיקרי; אצל יושבי אוהל — העיקר הוא לימוד התורה, ואצל בעלי עסק — העיקר הוא קיום המצוות. וכמו"כ ישנו חילוק בזמני השנה, שיש זמנים שבהם נוגע בעיקר לימוד התורה, ובכללות — הרי זה בשבת ויו"ט, ובמיוחד ב"זמן מתן תורתנו", וכמו"כ בחג הסוכות, שבו מדגישים במיוחד את הלולב, שמורה על מעלת ענין התורה. וענין זה שייך במיוחד לאלו שאין עליהם עול הפרנסה, ובפרט תלמידי הישיבות.

ובכן: הענין בתורה המדובר לעיל הוא ההשתפות שלי בכינוס שעורכים לאחר השבת עבור בני תורה — שבזה נכללים כל בני"י, כמובן מהפס"ד של רבינו הזקן בהלכות תלמוד תורה⁶⁹ (בהביאו את לשון הרמב"ם⁷⁰) שכל אחד מישראל חייב בלימוד התורה בכל יום.

טז. וכמו"כ יש הדגשה מיוחדת בחג הסוכות על הענין ד"הללו את ה' כל גוים שבחווהו כל האומים"⁷¹ (אע"פ שאומרים פסוק זה בכל יו"ט⁷²) — כיון שבו מקריבים שבעים פרים כנגד שבעים אומות העולם; וכאמור לעיל (ס"ב) שגם בזמן הזה נפעלים ענינים אלו — ע"י קיום עניני חג הסוכות, לימוד הלכות החג, וקיום מצות סוכה ומצות נטילת ד' מינים, כולל גם הפעולה על יהודי נוסף לקיים מצוות אלו.

(69) אור"ח רסק"ה. ובהל' ת"ת פ"ג ה"ד. (70) שם פ"א ה"ח. (71) ראה גם שיחת שבת חוהמ"ס תשכ"ח ס"ח (תור"מ חנ"א ע' 130).

וכן בסדר נזיקין, שתחילה באים ג' הבבות שנחשבים למסכת אחת (ולכן נקראים בבא קמא, בבא מציעא ובבא בתרא)⁶⁴. וכן בסדר טהרות, המסכת הראשונה היא כלים ("אשריך כלים"⁶⁵), שיש בה שלושים פרקים.

— הרמב"ם⁶⁶ מבאר סדר המסכתות מצד המשך וסמיכות הענינים כו'. אבל יש אחרונים שמבארים באופן האמור.

ועד"ז יש לומר בנוגע לענינו — שכיון שבלולב יש ריבוי הלכות, לכן הקדימה המשנה דיני לולב.

אבל באמת אי אפשר לומר כן, כי, באתרוג יש ריבוי הלכות יותר מאשר בלולב.

יד. ויש לומר הביאור בזה — בהקדם שאלה נוספת:

כאשר המשנה מתחילה לבאר דיני ד' המינים — לאחר שנתבאר דיני סוכה, בהתאם לכך שהחיוב דסוכה מתחיל בלילה, ואילו החיוב ד' מינים מתחיל מעלות השחר או מנץ החמה⁶⁷ — הנה לכאורה ה' מקום לכתוב תחילה ענין כללי, כמה צריך ליקח מכל מין, ורק לאחר"ז להתחיל לבאר פרטי הדינים. ולפועל, מתחילה המשנה לבאר דיני לולב, הדס וערבה, ואח"כ כמה צריך ליקח מכל מין: "שלשה הדסים ושתי ערבות לולב אחד ואתרוג אחד"⁶⁸, ולאח"ז דיני אתרוג?

והביאור בזה:

בנוגע למספר שצריך ליקח מכל מין — נחלקו התנאים⁶⁹: "רבי ישמעאל אומר, שלשה הדסים ושתי ערבות לולב אחד ואתרוג אחד, (ומוסיף) אפילו שנים (משלשת ההדסים) קטומים ואחד אינו קטום. רבי טרפון אומר, אפילו שלשתן קטומים. רבי עקיבא אומר, כשם שלולב אחד ואתרוג אחד, כך הדס אחד וערבה אחת".

וכיון שבנוגע למספר ההדסים נוגע הענין ד"קטום" — הוצרך לבאר תחילה הדין דקטום: "נקטם ראשו .. פסול", החל מלולב שבו הוא עיקר הדין ד"נקטם ראשו .. פסול", משא"כ בהדס (ועד"ז בערבה⁶⁸), שלדעת ר"י "אפילו שנים קטומים ואחד אינו קטום", ולדעת ר"ט "אפילו שלשתן קטומים"; ולכן מבארת המשנה תחילה פרטי הדינים דלולב הדס וערבה (ביחד עם הדין ד"קטום") — בתור הקדמה למספר שצריכים ליקח מכל מין, ששם נוגע הדין ד"קטום".

(64) ראה ב"ק קב, סע"א. זח"ג קצח, א. (67) ראה ב"י לטווא"ח רסתרנ"ב. שו"ע שם. (65) כלים פ"ל מ"ד. (68) ראה פ"י הרע"ב ותיו"ט כאן. (66) בהקדמתו לפיה"מ — ד"ה וכאשר.

ברכה, ובמילא אין זה נוגע אליהם. הוא עסוק "בשקן ותעניתו" — אם הוא מוסר'ניק; או שעוסק בלימוד התורה, גליא דתורה ופנימיות התורה, מתוך שמחה וטוב לבב — אם הוא חסיד, וכיון שלומד "הלכות החג בחג"²⁶, לומד בחג הסוכות אודות עניני חג הסוכות, ובדרך ממי"לא נפעלים כל הענינים; אבל ישנם כאלו שיודעים אודות "יר-ען"; הוא חייב לקרוא את ה"עיתון" בכל יום, אלא שלהיותו יהודי דתי, אינו קורא את העיתון לפני התפלה ח"ו, אבל לאחר התפלה, לאחר אמירת שיעור תהלים, ולאחרי השיעור בגמרא, ב"חק לישראל" וכו' נשהרי יש לו שיעורים בלימוד התורה בכל יום ובכל לילה, כפי שפוסק רבינו הזקן בהלכות תלמוד תורה²⁷, מוכרח הוא לדעת מה קורה בעולם, ולכן צריך לקרוא את העיתון.

ובכן: כיון שאתה יודע שהתאספו עכשיו מכל אומות העולם — מדוע אינך עושה מאומה?!

אך טענתו היא — שאין ביכלתו לעשות מאומה.

אם אינך יכול לעשות מאומה — מדוע אתה קורא את העיתון?! כיון שאינך יכול לעשות מאומה, הרי זה דברים בטלים, וא"כ, מדוע אתה מבזבז את זמנך על דברים בטלים?!

הוא טוען שאינו יכול לעשות מאומה, כיון ש"אתם המעט מכל העמים"²⁸.

אבל מה בכך ש"אתם המעט מכל העמים" — הרי עומדים תיכף לקרוא בפרשת בראשית: "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ", שכל הבריאה היא "בשביל ישראל שנקראו ראשית"!

ואם רצונך בענין של הלכה — מצינו זאת גם בהלכה: הרמב"ם פוסק שע"י "מצוה אחת" יכול יהודי להכריע את עצמו ואת העולם כולו לכף זכות²⁹.

וא"כ, מה אתה טוען שאינך יכול לעשות מאומה?!

ה. ובכן:

כאשר רואים שישנו כינוס של אומות העולם — הנה לכל לראש צריכים בני" לערוך כינוס של קדושה, ועי"ז יהפכו את כל ה"יר-ען" לטובה. לכל לראש יש להתאסף בסמיכות לכותל המערבי, שריד בית מקדשנו, ובפרט ששם מתאספים יהודים מכל קצוי תבל, מכל המקומות

(26) ראה שו"ע אדה"ז או"ח רסתכ"ט. (28) ואתחנן ז, ז. (29) ה' תשובה פ"ג ה"ד. (27) פ"ג ה"ד. וש"נ.

של שבעים האומות, ולעסוק בתפלה ובתורה, ולדבר אודות עשיית דברים טובים, עניני חג הסוכות וכו'.

וכמו"כ צריכים לערוך כינוסים של בני"ג גם בחוץ לארץ, ובפרט בעיר זו שבה נערך הכינוס של הלעו"ז, ועד"ז בכל מקומות מושבות בני"ג, ואפילו בעיר שדר בה רק יהודי אחד, שכן, גם יהודי אחד בכחו לברר את העיר והמדינה כולה, כמובן ממארו"ל³⁰ "אחד מכם גולה לברברי" ואחד מכם גולה לסרמטיא", היינו שכאשר צריך לברר את כל האומות שבעולם, די בכך ש"אחד מכם" נמצא במקום מסויים כדי לפעול על השר של אומה זו (ובמילא גם על האומה למטה) את הביטול לבני"ג.

וכמו"כ יש לנצל את הזמן כדי לעסוק במבצע ד' מינים, ובפרט ע"פ המבואר במדרש³¹ שע"י נטילת ד' מינים מתגלה בכל העולם ש"ישראל אינן נצוחי"א", והיינו, שנוסף לכך שבני"ג יודעים כבר לפני"ז ש"דין נצח"³², הנה פירסום הדבר בכל העולם נעשה ע"י ש"ישראל יוצאין מלפני הקב"ה ולולביהן ואתרוגיהן בידן", כך, שכאשר יהודי נוטל את הלולב ומנענעו ופועל על יהודי נוסף ליטול ולנענע את הלולב, הרי הוא מנענע את העולם כולו!

וכמו"כ כאשר לומדים בתורה אודות עניני חג הסוכות, הלכות סוכה והלכות לולב ואתרוג, עניני הקרבנות דשבעים פרים וכו' — אזי פועלים שהגויים יתבטלו בפני בני"ג, ולא יחשבו אודותם ענינים בלתי-רצויים.

ו. ובהמשך לזה, יש לנצל את הזמן כדי לעורר אודות קיום כללות התומ"צ, כשרות וכו', וכן שמירת קדושת שבת ויו"ט.

ובזה נכלל גם שכאשר אסיפה מסוימת של אינם-יהודים מתקיימת בשבת או יו"ט — אין ליהודי להשתתף בה,

ואין לו לטעון שהוא חייב להשתתף בה, בהלבישו זאת באיצטלא של קדושה ("אין א זיידענע זופיצע"), שלהיותו בא-כח של כלל ישראל, מוכרח לשמוע מה שמדברים אודות בני"ג, כדי שיוכל לתרץ ולהצדיק אותם...

ובכן: ראשית, לא חייבים להיות נוכחים בכל אסיפה ובכל מושב. וכפי שראו במוחש שהיו אסיפות כאלו שמוטב ה' אילו לא היו נוכחים בהם ולא היו שומעים הדברים שנאמרו בהם, ובמילא לא היו צריכים לנסות לתרץ ולהצדיק זאת באופן הדורש תיקון... ועוד והוא העיקר, שבבוא

(30) שהש"ר פ"ב, ח (ב). וראה לקו"ש (31) ויק"ר פ"ל, ב. ח"ל ע' 252. וש"נ. (32) שם פכ"ד, ג.

שאע"פ שאתרוג יש בו ב' המעלות, טעם וריח, תורה ומצוות, מ"מ, נתייחד הלולב דוקא לברך עליו, מצד מעלת התורה.

ולכן יש לקשר את ההתוועדות עם ענין של חידוש בתורה.

יב. שאלו אצלי⁵⁶: סדר ד' המינים כפי שנאמרו בתורה הוא: "פרי עץ הדר כפות תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל"⁵⁷, היינו, אתרוג לולב הדס וערבה. ואילו במשנה נאמרו תחילה דיני לולב, דיני הדס ודיני ערבה⁵⁸, ורק לאחר"ז דיני אתרוג⁵⁹. ולכאורה, כיון שבכתוב נזכר אתרוג תחילה, למה באו במשנה בשינוי הסדר?

ובכן: ענין זה נתבאר בדברי התויו"ט על אתרוג⁶⁰, וז"ל: "ולפי שהלולב נאגד עם ההדס והערבה כמ"ש במשנה ח', הלכך מפרש להו ברישא, וכסדרן בכתוב, כפת תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל, והדר מפרש לאתרוג, אע"ג דפרי עץ הדר ברישא כתיב. ועוד, דהא מברכים אלולב הואיל ובמינו גבוה מכולן, כדאיתא בגמרא דף ל"ז, והלכך נמי אקדים פירושי, והדר מפרש לה כסדרן המפורשים אחריו בכתוב, א"נ משום דאגדי עמי".

[ולמעשה, שבתירון הראשון "לפי שהלולב נאגד עם ההדס והערבה .. הלכך מפרש להו ברישא .. והדר מפרש לאתרוג", לא ברור כ"כ כוונת התויו"ט. ולכאורה כוונתו (גם) לדברי הגמרא⁶¹ "לולב בימין ואתרוג בשמאל, מ"ט, הני תלתא מצות והאי חדא מצוה"].

אבל עדיין אין התירון מחוור לגמרי — שהרי עפ"ז יוקשה על הכתוב, למה לא הקדים את הלולב שנאגד עם ההדס והערבה?

וגם בנוגע לטעם שמברכים על הלולב הואיל ובמינו גבוה מכולן — הנה אע"פ שהברכות הם רק מדרבנן, הרי כיון ש"ליכא מידי דלא רמיזא באורייתא"⁶², ה' הכתוב צריך לרמז מעלת הלולב ע"י הקדמתו לשאר המינים.

יג. וניסו לתרץ, ע"פ המבואר באחרונים⁶³ בנוגע לסדר המסכתות, שיש קדימה למסכת שמכילה מספר גדול יותר של הלכות. ולדוגמא: בסדר זרעים, המסכת הראשונה היא מסכת ברכות, כיון שהיא גדולה מכל שאר המסכתות. וכן בסדר מועד, המסכת הראשונה היא שבת, שיש בה כ"ד פרקים.

(56) ראה ר"ד בעת הסעודות דחג הסוכות (61) סוכה לז, ב. — ליל ב' (לעיל ע' ...). (62) ראה תענית ט, א ובפרש"י. תוס' ישנים (57) אמור כג, מ. (63) ראה "יסוד המשנה ועריכתה" (58) סוכה פ"ג מ"א-ג. (59) שם מ"ד. (60) להר"ר מרגליות) פ"ג. וש"נ. (61) יומא לח, ב. זח"ג רכא, א. זו"ח קה, א. (62) ראה "יסוד המשנה ועריכתה" (58) סוכה פ"ג מ"א-ג. (59) שם מ"ד. (60) להר"ר מרגליות) פ"ג. וש"נ. (61) יומא לח, ב. זח"ג רכא, א. זו"ח קה, א. (62) ראה "יסוד המשנה ועריכתה"

ישראל וראשי הישיבות והסנהדרין ל"חסידיים" .. ואנשי מעשה", ומוסיף "זקנים" בין "חסידיים" ל"אנשי מעשה"⁴³.

אך הענין הוא, שכיון שהיו "באין לראות ולשמוע" — ראי' ושמיעה ע"פ תורה — היתה השמחה נפעלת גם אצלם.⁴⁴

וכן הוא גם בנוגע לכינוס זה — כינוס לאנשים, וגם כינוס לנשים.

י. וכיון שזהו "כינוס לצדיקים הנאה להן והנאה לעולם" (כדאיתא במסכת סנהדרין⁴⁵) — הרי זה פועל לבטל את הכינוס של הגוים.

וכאשר עושים זאת מתוך שמחה וטוב לבב, הרי זה ממשיך את הענין ד"ישמח הוי' במעשיו"⁴⁶ ו"ישמח ישראל בעשיו"⁴⁷.

וממשיכים זאת על כל השנה כולה — ככל עניני חודש תשרי שהוא חודש כללי שממנו נמשך על כל השנה כולה⁴⁸ — הן בנוגע לענין השמחה, והן בנוגע להביטול של הגוים בפני בני",

ועד שזוכים בקרוב ממש לגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, שתהי' באופן של "שמחת עולם על ראשם"⁴⁹.

* * *

יא. הענין של "ושאבתם מים בששון"⁵⁰ — שזהו ענינה של שמחת בית השואבה⁵¹ — קשור עם ענין התורה, כמובן מפירוש התרגום⁵²: "ותקבלון אולפן חדת", שזהו ענין החידוש בתורה, כיון שנמשך מה"מעייין" ("מעייני הישועה"), מקור מים חיים.

וענין זה מתאים עם המדובר פעם בארוכה (וכבר נדפסו הדברים⁵³, ולכן אין צורך לחזור עליהם⁵⁴) אודות יחודו של הלולב מכל ד' המינים, שרומז על ענין התורה — כידוע שד' המינים כוללים את כל הסוגים: אלו שיש בהם טעם וריח, אלא שאין בהם טעם וריח, ואלו שיש בהם טעם או ריח, וענינו של הלולב שיש בו טעם, שזהו ענין התורה⁵⁵ —

(43) נתבאר בשיחת ש"פ בראשית (ב') — אזה"ת סוכות ע' א'תשנו. ברכה ע' א'תתסו. סה"מ תרנ"ד ע' לו. תרע"ח ע' רעח. תש"ב ע' ועוד.

(44) ראה גם שיחת שמחת ביה"ש תשי"ט ס"ב (תר"מ חכ"ד ע' 82. תש"ב ס"א (תר"מ חכ"ז ע' 45). ועוד.

(45) ע"א, סע"ב (במשנה). (46) תהלים קד, לא.

(47) שם קמט, ב. וראה לקו"ת דרושי שמע"צ פח, ד ואילך. ובכ"מ.

(48) ראה מאמרי אדה"ז תקס"ו ע' שטט.

(49) ויק"ר פ"ל, יב.

(50) שם יב, ג.

(51) ראה סוכה ג, ב.

(52) וראה גם פי' הרד"ק.

(53) לקו"ש ח"ד ע' 1160 ואילך.

(54) חסר קצת (החז"ל).

(55) ויק"ר פ"ל, יב.

שבת או יו"ט, צריך יהודי להיות עסוק בעניני היו"ט, ולומר בגלוי: יום זה הוא אצלי יו"ט, ולכן אינני יכול לבוא ולהשתתף באסיפות!

— סיפרתי פעם אודות יהודי שהי' ממהר לסיים את תפלתו (בציבור או ביחיד) ולרוץ. וכששאלוהו מהו הדבר החשוב שבגללו אינו יכול לסיים את תפלתו ומוכרח לרוץ? השיב, שהוא רץ כדי לקיים ציווי הקב"ה לעסוק בעניני פרנסה בדרכי הטבע כו'. ועל זה אמרו לו: מניין לך שאתה רץ אל הפרנסה — אולי אתה בורח ממנה?! הרי יתכן שלאחרי חמש דקות יבוא מישהו לכאן ויציע לך ענין של פרנסה, כך, שיתכן שהפרנסה איננה מאחוריך אלא מלפניך... וכיון שכן, עליך להתנהג ע"פ ציווי השו"ע, שזהו האופן איך שיהודי מתנהג ע"פ טבע, ואז ימציא לך הקב"ה את פרנסתך.

ועד"ז בנדו"ד: בבוא יו"ט צריך יהודי להיות עסוק בעניני היו"ט, ולא ללכת להשתתף באסיפות, כיון שיהודי צריך להתנהג ע"פ תורה.

ועוד ענין בזה:

כאשר יהודי משתתף באסיפה שמתקיימת ביו"ט, הרי זה נותן מקום לשר שלמעלה לטעון: איך אתה דורש ממני להיות בטל אליך (שגוים יהיו בטלים ליהודים) — בה בשעה שאתה רודף אחרי, שלכן, למרות שאצלך שבת או יו"ט, הנך בא לאסיפה כדי למצוא חן בעיני הגוי!... וע"פ האמור לעיל (ס"ג) שנמצאים בזמן שמראים כל דבר בגלוי, הנה גם ענין זה ראו בגלוי — שלא רק השר שלמעלה טוען כן, אלא גם גוים למטה אמרו זאת:

היתה פעם אסיפה מסויימת בראש-השנה³³, והי' שם גוי שאמר ליהודי: כיון שאצלך היום ר"ה, אזי שב בביתך!

ולהעיר, שגם אם בחייו הפרטיים אינו מתנהג ע"פ תורה — הרי זה ענינו הפרטי; אבל בבואו בתור בא-כח של יהודים, ולדעתו הרי הוא הבא-כח של כלל ישראל... וצריך לפעול על השרים של שבעים האומות שיהיו בטלים לבנ"י — אזי עליו להתנהג כמו יהודי, ולא להשתתף באסיפה שמתקיימת ביו"ט.

וצריך לידע שיש דין בשליחות שיכולים לומר לשליח: "לתקוני שדרתיך ולא לעוותי"³⁴, כך, שכאשר עושה ענינים שאינם "לתקוני", אין זה בשליחותם של בנ"י.

ז. ובנוגע לענינו:

כנגד הכינוס של אומות העולם — יש לערוך כינוס של בנ"י שבו

יעסקו בעניני חג הסוכות כו', ועי"ז יפעלו את כל הענינים שנפעלו ע"י הקרבת שבעים הפרים בביהמ"ק, כאמור לעיל (ס"ב) שכיון שע"י הקרבת שבעים הפרים נמשכו כל ההשפעות לשבעים אומות העולם, הנה כאשר השרים שלמעלה רואים שכל ההשפעות שלהם באים ע"י בני"הם נכנעים ומתבטלים לפני בני"ה (וכאמור, שהביטול אל מי שמקבלים ממנו השפעה הוא מצד הטבע), וענין זה פועל גם על האומות למטה שיהיו בטלים אל בני"ה.

וכאשר טוען שאי אפשר להסביר זאת באנגלית ל"גענערצאל" — הנה: לכל לראש, מי יאמר שצריך להסביר זאת ל"גענערצאל"; אין צורך להסביר זאת, צריך רק לעשות מה שצריך, ובדרך ממילא תהי' הפעולה. ונוסף לזה, אם ינסה להסביר זאת ל"גענערצאל", אזי יווכח שאפשר להסביר זאת, ולא עוד אלא יתכן שה"גענערצאל" יקלוט זאת באופן טוב יותר ממנו!... ואע"פ שהוא לא רואה כיצד נעשה הדבר — צריך לידע שכן היא המציאות, שע"י הקרבת שבעים הפרים (ועד"ז עתה ע"י העבודה ברוחניות הענינים) מתבטלים הגוים בפני בני"ה, וכמ"ש הרמב"ם³⁵ ש"אין המציאות נמשכת אחרי הדיעות אבל הדיעות האמיתיות נמשכות אחר המציאות", ובמילא, צריך לדעת שכן היא המציאות, ורק לאחר"ז יכולים לחפש הסברה לדבר.

ולהעיר, שגם הכהנים שהקריבו שבעים הפרים, לא הוצרכו לדעת מה נעשה עם שבעים השרים ושבעים האומות כו', אלא עי"ז שהכהן קיים את ציווי הקב"ה להקריב שבעים הפרים כרצון ה', בזמן שרוצה ובמקום שרוצה כו', אזי נפעלו בדרך ממיילא כל ההמשכות כו'.

ח. וזהו גם אחד הטעמים העיקריים להתוועדות זו — כדי לפרסם ענין זה ברבים,

ומה גם שבהתוועדות זו עצמה מתאספים יהודים מכו"כ ארצות של אומות העולם, כדי לשמוע דברי תורה — מדברי רבותינו נשיאינו, מתושבע"פ ועד לתושב"כ, תורת משה רבינו,

ובמיוחד — המאמר ד"ה הללו את ה' כל גוים (שנאמר לעיל³⁶), שבו מדובר גם אודות הקרבת שבעים הפרים בחג הסוכות, שזהו מאמר של אדמו"ר הזקן, אדמו"ר האמצעי והצמח-צדק, וגם מרבותינו נשיאינו שלאחריהם — אם באופן שנעמדים על מאמר זה עצמו בהוספת ביאורים

(35) מו"נ ח"א פ"א.

(36) ע' ... ואילך. וש"נ.

והערות, או באופן שנעמדים על ענינים אחרים, אלא שע"ז ניתוסף ביאור במאמר זה. ובודאי ילמדו מאמר זה — של רבינו הזקן שכבר נדפס — במשך ימי חג הסוכות.

ועי"ז יפעלו הענין ד"הללו את ה' כל גוים"³⁷, ויראו שכל ההשפעות שלהם נמשכים ע"י בני"ה; כבר הגיע הזמן שגוים יכולים לדעת בבירור שכל הענינים שיש להם הרי הם בגלל בני"ה, ולכן צריכים להיות בטלים אל בני"ה, ולדבר אודותם רק דברים טובים; ויה"ר שיהודים לא יקלקלו זאת ע"י הנהגה בלתי מתאימה.

ט. ענין זה קשור גם עם הכינוס³⁸ שייערך כאן לאחר השבת, ולא רק כינוס של אנשים, אלא גם — כהחידוש בשנה זו — כינוס של נשים. ולהעיר, שענין זה שייך גם לשמחת בית השואבה שבחג הסוכות, שאודותה כותב הרמב"ם³⁹ ש"כל העם האנשים והנשים כולן באין לראות ולשמוע" — ראי' ושמיעה ע"פ תורה, שלכן פועלת עליהם כו'. ועפ"ז יובן ענין נוסף:

שמחת בית השואבה, היתה שמחה גדולה ביותר, עד כדי כך, ש"מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו"⁴⁰. ולכאורה, איך יתכן ש"כל העם האנשים והנשים כולן באין (רק) לראות ולשמוע", ולא השתתפו בשמחה עצמה, כמ"ש הרמב"ם³⁹ ש"לא היו עושין אותה עמי הארץ וכל מי שירצה, אלא גדולי חכמי ישראל וראשי הישיבות והסנהדרין והחסידים והזקנים ואנשי מעשה", ולא "כל העם", שלכאורה לא היתה להם שייכות לשמחה זו?

[דרך אגב: יש להתעכב על דיוק לשון הרמב"ם (כידוע גודל הדיוק בדברי הרמב"ם בכל תיבה⁴¹) שמונה כאן שש סוגים: (א) גדולי חכמי ישראל, (ב) ראשי הישיבות (ג) הסנהדרין (ד) החסידים (ה) הזקנים (ו) אנשי מעשה — אע"פ שבמשנה⁴² נזכרו רק "חסידים ואנשי מעשה", ובגמרא⁴² נזכרו גם "בעלי תשובה". וגם בנוגע לסדר הדברים — שמקדים "גדולי חכמי

(37) תהלים מזמור קיז.

(38) של צעירי אגודת חב"ד, שבו נהוג שנציגי המדינות * מוסרים דו"ח מהפעולות בהפצת התורה והיהדות במדינותיהם (המו"ז).

(39) ה' לולב פ"ח הי"ד.

(40) סוכה נא, סע"א (במשנה).

(41) ראה גם לעיל ע' ... וש"נ.

(42) שם נג, רע"א.

לכל אחד מהם לא רק בתור "נציג" ממדינתו, אלא בתור "בעל-הבית", ויכריזו, שעתה ידבר הבעה"ב של מדינה פלונית (וראה גם שיחת ליל שמחת סיד"ד (לקמן ע' ...)).

(*) יש לציין שכ"ק אדמו"ר שליט"א ביקש למסור (ע"י הרב חזקוני) שבעת הכינוס יתייחסו